

УДК 330.34:608

Марина Сергіївна КРИВЦОВА

кандидат економічних наук, доцент кафедри управління персоналом і економіки праці, Одеський національний економічний університет, Україна, e-mail: m.kryvtsova@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6069-9691>

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТА ЗНАЧЕННЯ КРЕАТИВНОЇ ЕКОНОМІКИ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Кривцова, М. С. Теоретичні основи та значення креативної економіки у сучасних умовах. *Вісник соціально-економічних досліджень* : зб. наук. праць. Одеса : Одеський національний економічний університет. 2021. № 3-4 (78-79). С. 82–96.

Анотація. Метою статті є дослідження теоретичних аспектів становлення поняття креативної економіки, визначення підходів до вивчення креативної економіки як системного явища та її значення для економічного розвитку. Для досягнення поставленої мети використано такі загальнонаукові методи: аналізу, синтезу, систематизації, теоретичного узагальнення, абстрагування та аналогії. Проаналізовано різні підходи до вивчення креативної економіки як системного явища (нової концепції, системи специфічних соціально-економічних відносин, складової частини світової економіки чи специфічної галузі, драйвера економічного росту, людино-орієнтовний підхід). Розглянуто креативну економіку в контексті можливостей забезпечення її розвитку носіями людського потенціалу, від яких безпосередньо залежать її формати, ефективність, темпи становлення та масштабування. Зроблено акцент на місце людського потенціалу в системі формування креативної економіки. Визначено креативні складові людського потенціалу (знання, досвід, інноваційність). Сформульовано власне визначення поняття «креативна економіка» на основі використання креативної складової людського потенціалу та результатів креативної діяльності (нових технологій, інновацій, інформації, знань). Розглянуто сучасні підходи до визначення креативних індустрій та їх складу (набір певних видів економічної діяльності, сукупність певних професій, креативне місто, частина економічної системи). Визначено, що віднесення різних галузей до креативних індустрій у різних країнах та міжнародних організаціях створює перешкоди для розробки та формування єдиного механізму застосування креативних індустрій як інструменту державного та регіонального економічного зростання, тому важливо розробити єдиний методологічний підхід до їх розподілу за часткою креативної складової. Практичне значення полягає в тому, що було сформульовано основні ознаки щодо визначення креативної складової у різних видах економічної діяльності.

Ключові слова: неоекономіка; креативна економіка; людський потенціал; креативні складові людського потенціалу; креативні індустрії.

Марина Сергеевна КРИВЦОВА

кандидат экономических наук, доцент кафедры управления персоналом и экономики труда, Одесский национальный экономический университет, Украина, e-mail: m.kryvtsova@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6069-9691>

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ И ЗНАЧЕНИЕ КРЕАТИВНОЙ ЭКОНОМИКИ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

Кривцова, М. С. Теоретические основы и значение креативной экономики в современных условиях. *Вестник социально-экономических исследований* : сб. науч. трудов. Одесса : Одесский национальный экономический университет. 2021. № 3-4 (78-79). С. 82–96.

Аннотация. Целью статьи является исследование теоретических аспектов становления понятия креативной экономики, определение подходов к изучению креативной экономики как системного явления и его значение для экономического развития. Для достижения поставленных целей использованы следующие общенаучные методы: анализа, синтеза, систематизации, теоретического обобщения, абстрагирования и аналогии. Проанализированы разные подходы к изучению креативной экономики как системного явления (новой концепции, системы специфических социально-экономических отношений, составной части мировой экономики или специфической отрасли, драйвера экономического роста, человеко-ориентировочный подход). Рассмотрена креативная экономика в контексте возможностей обеспечения ее развития носителями человеческого потенциала, от которых напрямую зависят ее форматы, эффективность, темпы становления и масштабирования. Акцентировано внимание на место человеческого потенциала в системе формирования креативной экономики. Определены креативные составляющие человеческого потенциала (знание, опыт, инновационность). Сформулировано авторское определение понятия «креативная экономика» на основе использования креативной составляющей человеческого потенциала и результатов креативной деятельности (новых технологий, инноваций, информации, знаний). Рассмотрены современные подходы к определению креативных индустрий и их составу (набор определенных видов экономической деятельности, совокупность определенных профессий, креативный город, часть экономической системы). Определено, что отнесение разных отраслей к креативным индустриям в разных странах и международных организациях создает препятствия для разработки и формирования единого механизма применения креативных индустрий как инструмента государственного и регионального экономического роста, поэтому важно разработать единый методологический подход к их распределению по доле креативной составляющей. Практическое значение состоит в том, что были сформулированы основные признаки определения креативной составляющей в различных видах экономической деятельности.

Ключевые слова: неэкономика; креативная экономика; человеческий потенциал; креативные составляющие человеческого потенциала; креативные индустрии.

Marina KRYVTSOVA

PhD in Economics, Associate Professor, Department of Human Resources and Labor Economics, Odessa National Economic University, Ukraine, e-mail: m.kryvtsova@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6069-9691>

THEORETICAL FOUNDATIONS AND SIGNIFICANCE OF CREATIVE ECONOMY IN MODERN CONDITIONS

Kryvtsova, M. (2021). Theoretical foundations and significance of creative economy in modern conditions [Teoretychni osnovy ta znachennia kreatyvnoi ekonomiky u suchasnykh umovakh], *Socio-economic research bulletin; Visnik social'no-ekonomichnih doslidzen'* (ISSN 2313-4569), Odessa National Economic University, Odessa, No. 3-4 (78-79), pp. 82–96.

Abstract. The aim of the article is to study the theoretical aspects of creative economy concept formation, to determine approaches to the study of creative economy as a systemic phenomenon and its significance for economic development. To achieve these goals, the following general scientific methods were used: analysis, synthesis, systematization, theoretical generalization,

abstraction and analogy. Different approaches to the study of creative economy as a systemic phenomenon (new concept, system of specific socio-economic relations, part of the world economy or a specific industry, driver of economic growth, human-oriented approach) are analyzed. The creative economy is considered in the context of ensuring possibilities its development by the carriers of human potential, on which its formats, efficiency, rates of formation and scaling directly depend. The attention is focused on the place of human potential in the system of creative economy formation. Creative components of human potential (knowledge, experience, innovation) are determined. The author's definition of the «creative economy» concept is formulated on the basis of the creative component of human potential using and the results of creative activity (new technologies, innovations, information, knowledge). Modern approaches to the definition of creative industries and their composition (a set of certain types of economic activity, a set of certain professions, a creative city, part of the economic system) are considered. It is determined that the attribution of different industries to creative industries in different countries and international organizations creates obstacles to the development and formation of a single mechanism for using creative industries as a tool of state and regional economic growth, therefore, it is important to develop a unified methodological approach to their distribution according to the share of the creative component. The practical significance lies in the fact that the main features for determining the creative component in different types of economic activity are formulated.

Keywords: *neo-economics; creative economy; human potential; creative components of human potential; creative industries.*

JEL classification: *A100; O380*

DOI: [https://doi.org/10.33987/vsed.3-4\(78-79\).2021.82-96](https://doi.org/10.33987/vsed.3-4(78-79).2021.82-96)

Постановка проблеми у загальному вигляді. У наукових колах все частіше проводиться дискусія щодо докорінних змін у сучасному світі економіки, що формується під впливом інформаційних технологій, науково-технічного прогресу та віртуалізації. Постіндустріальна четверта хвиля розвитку економіки, що наразі триває, змушує науковців всього світу замислюватися щодо визначення нової сучасної економіки (неоекономіки), яка по-новому відповідає на питання відносно джерел створення цінності, головної продуктивної сили, рушійних факторів та механізмів формування доданої вартості. У неоекономіці формуються нові підходи до взаємодії суб'єктів ринку, де першочерговими стають креативність, інноваційність, інформаційні зв'язки, комп'ютерні технології, віртуальні гроші (криптовалюта), глобалізовані, національно знеособлені сутності, що набувають цінності внаслідок затребуваності у сфері суспільних відносин.

Відзначаючи нематеріальність та віртуальність неоекономіки, відомі економісти Д. Бейкер, А. Жаядев і Дж. Стігліц називають нову економіку невагомою (англ. *weightless economy*) – економікою ідей, знань, інформації та, поряд зі зростаючою роллю країн, що розвиваються, відзначають її як найсуттєвішу відмінність цього століття від минулого. Вони наголошують, що така економіка стає найважливішою часткою економічного виробництва та буде дедалі вагомішою для економічного зростання та розвитку як у розвинених країнах, так і в тих, що розвиваються [1, с. 6].

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Вивченню різних аспектів креативної економіки та креативності присвячено роботи зарубіжних та вітчизняних вчених. Так, роботи члена Консультативної ради з креативної

економіки ООН Д. Хокінса, економіста і соціолога Р. Флоріди та експерта Світового банку Ч. Лендрі, у яких вивчаються основні терміни та поняття креативності, вважаються найбільш вагомими у започаткуванні основ теорії креативної економіки як атрибута успішного розвитку нової економіки.

Вагомий внесок у пропагування важливого значення та засобів і механізмів розвитку культурних і креативних індустрій на міжнародній арені здійснює ЮНЕСКО та UNCTAD (Конференція ООН з торгівлі та розвитку). Термін «креативна економіка» вперше був введений в науковий обіг у 2000 р. Дж. Хокінсом. Згідно з його концепцією, креативна економіка знайшла віддзеркалення в креативному бізнесі, що успішно розвивається. На думку вченого, особливість креативної економіки виявляється в системі специфічних соціально-економічних стосунків між власне економікою і творчим підходом до її розвитку і вдосконалення [2, с. 40].

Різні питання, пов'язані з особливостями нової економіки, трансформацією та роллю людського потенціалу досліджували у своїх працях українські та російські вчені-економісти: В. Геєць, А. Колот, Е. Лібанова, Л. Шаульська, І. Дубіна, О. Білокрилова, С. Головін, А. Локалов, М. Морданов, А. Пакуліна, А. Степанов, В. Чорна. Перспективи розвитку креативної економіки в Україні досліджували: С. Давимука, Л. Федулова, В. Галасюк, Г. Самійленко, Ю. Сотнікова.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Сучасні тенденції глобалізації, яка підвищує масштаби і вимоги до бізнесу, оскільки маркетинг, закупівлі, виробництво, НДДКР, дистрибуція і логістика націлені на загальносвітові ринки, призводять до появи так званої креативної або неоекономіки. Основою неоекономіки є креативність, творча складова, що стає головною передумовою для досягнення успіху та конкурентоспроможності як на регіональному, так і на глобальному ринку. Вивчення та уточнення понять «креативність», «креативна економіка», її складових та значення у розвитку економіки в цілому має важливе методологічне значення та є темою для дискусій у наукових колах, що актуалізує це дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження теоретичних аспектів становлення поняття «креативна економіка», визначення підходів до вивчення креативної економіки як системного явища та її значення для економічного розвитку. Також, вважаємо за доцільне розглядати креативну економіку в контексті можливостей забезпечення її розвитку носіями людського потенціалу, від яких безпосередньо залежать її формати, ефективність, темпи становлення та масштабування, тому у дослідженні зроблено акцент на місце людського потенціалу в системі формування креативної економіки.

Для досягнення зазначеної мети вважаємо за доцільне вирішити такі завдання:

- вивчити існуючі теоретичні підходи до визначення креативної економіки та сформуванню власне бачення поняття «креативна економіка»;
- виокремити креативні складові людського потенціалу;
- додати аргументації до дискусії щодо креативних галузей та їх переліку шляхом виокремлення специфічних ознак креативного компоненту у всіх видах економічної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні поняття «креативна економіка» все частіше зустрічається у контексті нової економіки (неоекономіки), що базується на знаннях, ідеях, інформації та технологіях, а головну роль у ній відіграє

людина, особистість з ідеєю, знаннями, талантом, креативністю тощо. Особливістю нової економіки доцільно вважати її неіндустріальний характер, центрично-особистісне спрямування та такі фактори виробництва, як креативна складова людського потенціалу, інтелектуальні ресурси, інтелектуальний капітал [3, с. 68].

Як вже було зазначено вище, засновниками теорії креативної економіки вважаються:

– Д. Хокінс – з його баченням креативної економіки як сукупності креативних індустрій (макроекономічний підхід), Однак, на думку провідних вітчизняних і зарубіжних авторів, обмежувати креативну економіку тільки за цією ознакою недостатньо.

– Р. Флоріда – який розглядав креативну економіку з точки зору творчої людини як носія креативного мислення та ввів поняття «креативний клас» (трудовий підхід).

– Ч. Лендрі – який ввів поняття «креативне місто» як основу креативної економіки у регіоні (мікроекономічний підхід).

Одне з перших визначень терміну «креативна економіка» було надано у 2008 році на Конференції ООН з питань торгівлі та розвитку (UNCTAD), на якій було погоджено термінологію та концепцію креативної економіки. «Креативна економіка – концепція, що розвивається, та яка спирається на взаємодію між людською творчістю, ідеями та інтелектуальною власністю, знаннями та технологіями. По суті, це економічна діяльність, заснована на знаннях, на якій базуються «креативні індустрії» [4]. Таким чином, UNCTAD дав поштовх для більшості країн та організацій в дослідженні креативної економіки, що активно відбувається сьогодні.

Щодо обставин виникнення креативної економіки, необхідно звернути увагу на думку С. Давимуки та Л. Федулової, які виокремлюють такі позиції:

– перетворення результатів науки на безпосередню виробничу силу, джерело технологічних змін;

– зміни в матеріально-технічній базі усіх сфер економіки;

– зміни у процесі ведення бізнесу, поява нових бізнес-моделей (бурхливий розвиток стартапів, мікропідприємництва, тощо);

– глибокі перетворення усіх компонентів і чинників виробництва: засобів і предметів праці, джерел енергії, технології та організації виробництва, комунікації і зв'язку, управління;

– підвищення ролі культури, розуміння суті міського розвитку в культурній та економічній різноманітності;

– інтеграція виробництва (передусім, пов'язаного з цифровою революцією) і соціуму (соціальних мереж), внаслідок чого з'явився новий канал масового збуту креативної продукції [2, с. 24].

У свою чергу, маємо додати до цього переліку такі об'єктивні компоненти як:

– трансформація ролі людини у системі соціально-трудова відносин. Маємо на увазі підвищення важливості творчого, креативного компоненту в системі «Праця 4.0».

– зміни акцентів у сфері безпеки з фізичних компонентів на здебільшого нематеріальні чи віртуальні, що підвищує роль правового регулювання прав власності та захисту персональних даних.

Ознаки креативної економіки:

- безперервний інноваційний розвиток, суттєва роль людського капіталу в інноваційному розвитку країни;
- інвестиції в нові товари, послуги, технології, розвиток людини;
- велика частка наукомісткої продукції у ВВП;
- конкуренція на основі інновацій;
- спеціалізація та кооперація у сфері інноваційної діяльності господарюючих суб'єктів;
- захист об'єктів інтелектуальної власності [2, с. 25].

Сучасна наукова полеміка щодо визначення терміну «креативна економіка» здебільшого зводиться до різних підходів у його трактуванні. Так, низка вчених розглядають креативну економіку як нову концепцію чи напрям дослідження, орієнтований на вивчення процесу взаємодії між творчістю людини, ідеями, інтелектуальною власністю, знаннями і технологіями (А. Пакуліна, А. Євсєєв, В. Чорна, М. Бредіхін, М. Каменських). Поширеною також є думка про розгляд креативної економіки як системи специфічних соціально-економічних відносин, що формуються між економікою і творчим підходом до її розвитку (Дж. Хокінс, А. Степанов, М. Савіна, Ю. Ушкаренко, А. Чмут, К. Синякова, Г. Самійленко). Але найбільш розповсюджений підхід спирається на визначення UNCTAD та розглядає креативну економіку як окрему галузь економіки чи сукупність креативних галузей (І. Дубіна, Р. Флоріда, С. Головін). Заслуговує на увагу також людино-орієнтований підхід до визначення цього поняття, згідно з яким головними є креативна робоча сила та людина з її знаннями, досвідом, ідеями тощо (Й. Клоудова, Л. Федулова). Більш детально ці підходи розглянуто в табл. 1.

Таблиця 1

Підходи до визначення терміну «креативна економіка»

Автор	Визначення	Підхід
А. А. Пакуліна, А. С. Євсєєв [5]	Концепція, яка ґрунтується на взаємодії між творчістю людини, ідеями, інтелектуальною власністю, знаннями і технологіями.	Нова концепція чи напрям дослідження
В. М. Чорна, М. В. Бредіхін [6, с. 61]	Новий напрям досліджень і практичної діяльності орієнтований на артикульоване з'єднання творчих інновацій і економічної активності суб'єктів.	
М. А. Каменських [7, с. 19]	Концепція, що розвивається та основою якої є креативні активи, за рахунок яких здійснюється зростання і розвиток економіки.	
Дж. Хокінс [8, с. 58]	Система специфічних соціально-економічних відносин між економікою і творчим підходом до її розвитку та удосконалення, що призводить до становлення нового креативного сектору постіндустріальної економіки, в основі якого полягає інтенсивне використання творчих та інтелектуальних ресурсів.	Система специфічних соціально-економічних відносин
А. А. Степанов, М. В. Савіна [9]	Сукупність специфічних соціально-економічних відносин щодо виробництва розподілу і споживання, що засновані на нестандартних, нетрадиційних, не копійованих ідеях, концепціях, заходах, що забезпечують ефективне вирішення соціально-економічних проблем на основі нових знань та принципово якісно нових рішень.	

Продовження табл. 1

Ю. В. Ушкаренко, А. В. Чмут, К. М. Синякова [3, с. 69]	Концепція постіндустріальної економіки, механізмом функціонування якої є система специфічних соціально-економічних відносин щодо виробництва розподілу та споживання благ, що базуються на використанні у ролі факторів виробництва інтелектуального капіталу, креативного потенціалу та таланту породжувати нові оригінальні ідеї, у результаті чого створюється інноваційний продукт (товар або послуга, наділені економічною цінністю), або приймаються якісно нові рішення з метою забезпечення потреб.	
Г. М. Самійленко [10, с. 37]	Складова нової (постіндустріальної) економіки, в основі якої є концепція, що ґрунтується на сукупності специфічних відносин між економічними суб'єктами щодо виробництва, реалізації, споживання та розподілу; функціонування якої потребує творчих ресурсів, знань, інформації для створення нових ідей та цінностей, інновацій, креативної та економічної продукції, що приведе до позитивних економічно-соціальних зрушень.	Драйвер економічного росту
Р. Флоріда [11, с. 215]	Професійна діяльність у галузі креативної індустрії.	Складова частина світової економіки чи специфічна галузь
І. Н. Дубіна [12]	Сектор національної та світової економіки, в якому виробляються, розподіляються та споживаються продукти та послуги, пов'язані з творчою діяльністю (продукуванням і розробкою нових та потенційно значущих ідей).	Складова частина світової економіки чи специфічна галузь
Й. Клоудова [13, с. 112]	Економіка, яка заснована на високій концентрації креативної робочої сили, яка є двигуном інновацій і розробником нових підходів у галузях науки і досліджень, підприємництва, мистецтва та культури.	Людино-орієнтований підхід
Л. І. Федулова [2, с. 516]	Креативна економіка ґрунтується на умовах і факторах генерування інтелектуально-прагматичного знання, проривних творчих ідей і винаходів, на засобах їх ефективної трансформації у високоприбуткові продукти, а також на талантах, які створюють унікальні ідеї, культурні й матеріальні цінності.	(креативна робоча сила, знання, ідеї)

Джерело: розроблено автором на основі [2; 3; 5–13]

Водночас, доцільно зазначити, що креативна економіка, заснована на інтелектуальній праці, творчому креативному підході, має місце не тільки в соціально орієнтованих і соціально значущих сферах діяльності. Явний її прояв (як генерування і реалізація нестандартних ідей) спостерігається все більшою мірою в розширенні масштабів тіньових, корупційних, кримінальних соціально-економічних процесів. Найбільш яскраво ці процеси виявляються останнім часом у науково-освітній, інноваційній діяльності, в охороні здоров'я, будівництві,

житлово-комунальному господарстві, міграційних, екологічних та інших напрямках соціально-економічного розвитку [14, с. 178].

Погоджуючись частково з позицією дослідників у частині розгляду поняття «креативна економіка», як специфічних соціально-економічних відносин, вважаємо за необхідне зробити декілька зауважень та уточнень. По-перше, креативна економіка розвивається на тлі функціонування економіки знань, інформаційної, цифрової, інноваційної економіки, але вона не повинна ототожнюватися з ними повною мірою.

При визначенні поняття «інноваційна економіка» найчастіше зустрічається наступне тлумачення: «Це економіка суспільства, заснована на знаннях, інноваціях, позитивному сприйнятті нових ідей, машин, систем і технологій, готовності їх практичної реалізації в різних сферах людської діяльності» [15]. Спільним з креативною економікою є можливість використання творчого потенціалу для створення інновацій, проте в інноваційній економіці науково-технічні розробки можуть бути не лише результатом креативності, але й придбані на відповідному ринку патентів. З розвитком високотехнологічних секторів товарів та послуг, широкою доступністю ІКТ та вищої освіти у другій половині ХХ ст. в науковий обіг увійшов термін «економіка знань». Фактором виробництва в цій економіці є знання, інтелектуальний капітал, а також структурний капітал (капітал споживача та організаційний капітал). Основним товаром економіки знань є самі знання.

Цифрова економіка – це економіка, що базується на цифрових комп'ютерних технологіях та інформаційно-комунікативних технологіях, але, на відміну від інформатизації, цифрова трансформація не обмежується впровадженням інформаційних технологій, а докорінно перетворює сфери і бізнес-процеси на основі Інтернету та нових цифрових технологій.

Креативна економіка побудована на ІТ-індустрії, науці, інноваціях, Інтернеті як новій технологічній інфраструктурі економіки, знаннях, інтелектуальній діяльності. Проте, на відміну від інших видів, в креативній економіці головним активом є інтелектуально-креативна людина з її людським потенціалом, яка створює інноваційну і конкурентоздатну продукцію, динамічне економічне зростання на базі розвитку креативних індустрій. Таким чином, у креативній економіці переплітаються всі компоненти системи сучасної неоекономіки – «знання-інформація-інновації» і тому необхідно розглядати її не як галузь світової економіки, а як нову парадигму розвитку сучасності.

По-друге, креативна економіка може бути двигуном економічного зростання лише за умови якісного формування та найбільш повного використання креативної складової людського потенціалу, що реалізується через капіталізацію людського та інтелектуального капіталу.

Говорячи про людський потенціал маємо на увазі сукупні можливості населення до економічної, соціальної, інноваційної діяльності, підтримки необхідного рівня здоров'я і моральності, постійного розвитку навичок та здібностей, засвоєння і продукування нових знань і технологій, соціальної взаємодії і взаєморозуміння. Капіталізація людського капіталу – процес перетворення задіяних у капіталістичному виробництві людських здібностей (потенціалу) у вартість, яка не тільки здатна, але й приносить його володарю додаткову вартість (трудоий дохід) [16, с. 76].

Під креативною складовою розуміємо хист людини до креативності тобто наявність творчих здібностей певної людини, яка має здатність до сприйняття та

засвоєння нової інформації, створення новацій завдяки нетривіальному мисленню та нетрадиційному підходу для досягнення поставлених цілей та завдань і вирішення проблем. Таке розуміння креативності призводить до виникнення понять «креативна людина», «креативний індивід» чи «креативна особистість», під якими варто розуміти схильність до всього нового, здатність перетворювати отримані ресурси у процесі нестандартного мислення на основі досвіду, умінь, знань та інтелекту на оригінальні ідеї, рішення, підходи та інновації. Саме на цьому етапі починається креативна діяльність, поступово охоплюючи всі ланки економічних відносин.

Зародження креативного процесу відбувається на низовому рівні – у межах окремої особистості, для якої потреба в реалізації генерованих ідей та отриманні від них прибутків стає каталізатором поширення та передачі креативності на наступний рівень – підприємств, а потім на інші – вищі ланки, завершуючись найвищим рівнем – світовою економічною системою, в межах якої формуються креативний сектор, креативна економіка [10, с. 34].

Креативність, на думку авторів, є синтезом знань, досвіду та інноваційності людини.

Так, знання можна тлумачити як:

– володіння певними відомостями, обізнаність в одній або декількох областях;

– результат пізнавальної діяльності, який перевірений практикою, її адекватне відображення в людській свідомості;

– набір відомостей в області будь-якої науки або її галузі [17].

«Досвід» в «Енциклопедії сучасної України» розглядається переважно як уміння та знання, набуті протягом життя та діяльності особи чи колективу людей або все, що стало об'єктом (само) усвідомлення [18].

У «Словнику української мови» можна знайти ще одне визначення терміну «досвід» з філософської точки зору – уся сукупність чуттєвих сприйнять, що набувається в процесі взаємодії людини із зовнішньою природою і становить основу всіх наших знань про матеріальний світ [19, с. 382].

Інноваційність – це здатність до продукування інновацій. Термін «інновація» може використовуватися у двох змістах. По-перше, для окреслення нового продукту, процесу або системи (статичний аспект). По-друге, для опису процесу, охоплюючи такі види діяльності, як дослідження, проектування, розроблення, організація виробництва та комерціалізація нового продукту, процесу або системи (динамічний аспект).

Згідно з Великим тлумачним словником сучасної української мови, термін «інновація» тлумачиться у таких значеннях: 1) нововведення; 2) комплекс заходів, спрямованих на впровадження в економіку нової техніки, технологій, винаходів тощо [20, с. 506]. Але треба визначити, що будь-яке тлумачення терміну «інновація» невід'ємне від людини, бо продукування інноваційного процесу – це особлива функція людської діяльності, яка не можлива без використання людського потенціалу.

Отже, креативні складові людського потенціалу можна представити у такому вигляді: знання+досвід+інноваційність.

Визначивши основні підходи до тлумачення поняття «креативна економіка», маємо висловити власне бачення цього терміну. Отже, креативна економіка – це нова парадигма економічного розвитку світової економіки, заснована на знаннях,

інноваціях, інформації та креативних особистостях. Це економіка, що ґрунтується на вибудовуванні специфічних соціально-економічних відносин між суб'єктами ринку та носіями креативних ідей (осіб з креативними здібностями), функціонування якої проходить в рамках процесу використання креативної складової людського потенціалу та результатів креативної діяльності (нових технологій, інновацій, інформації, знань).

Креативна економіка розвивається в рамках так званих «креативних індустрій», визначення яких має важливий методологічний характер.

Формальне використання терміну «креативні індустрії» відбулося відносно нещодавно (1994), ознаменувавши цифрову еру культурних індустрій та творчості. Однак його коріння сягає промислової революції та урбанізації, культурної індустрії 30-х років минулого століття, а також популярної культури, ідеології, що розповсюджується через засоби масової інформації, та контркультури, що повстає проти капіталістичного драйву масової культури.

Вперше в офіційних документах термін «креативні індустрії» був ухвалений урядом Великої Британії. Цей процес був спробою змінити умови дебатів щодо цінності мистецтва та культури. Хоча мистецтво тією чи іншою мірою підтримувалося більшістю урядів, воно, зазвичай, розглядалося як «маргінальне» явище в економічному житті й залежало від державних субсидій.

Прибічники ідеї креативних індустрій вважали, що такий погляд не відображає повною мірою зміст та практичну значущість концепції. Для об'єктивного розуміння економічного внеску креативних індустрій у розвиток країни, необхідно розглядати окремо кожний сектор економічної діяльності, пов'язаний із творчістю та культурою, враховуючи їх різні комерційні прояви. При визначенні змісту предмета дослідження варто брати до уваги не тільки традиційні види мистецтва: театр, музику та кіно, але й рекламу, виробничі процеси, що стимулюють культурне виробництво та роздрібну торгівлю продуктами творчої діяльності. Це положення визначається наступним: витoki зазначених напрямів економічної діяльності йдуть у культуру та творчість, а самі напрямки – важливе та ефективне джерело додаткових робочих місць та формування та збільшення національного багатства.

Зміст поняття «креативні індустрії» залежить від національного законодавства, що регулює захист інтелектуальної власності в кожній окремій країні. Незважаючи на те, що визначення цього терміна відрізняється в різних країнах, в його основі закладено індивідуальний творчий талант і нові способи та інструменти застосування інтелектуальної власності.

Сьогодні однією з проблем досліджень у галузі креативних індустрій є застосування різних підходів до найменування досліджуваного економічного сектора, що виявляється, у тому числі, й у підміні понять.

Розглядаючи різні підходи до визначення креативних індустрій, дослідники виділяють чотири групи.

Перший підхід полягає у характеристиці креативних індустрій як набору певних секторів, видів економічної діяльності. Цей підхід підтримується Дж. Хокінсом, британським дослідником питань креативних індустрій. Він вважає, що область, що характеризується – це «просто ще одна галузь».

Другий підхід передбачає розгляд креативних індустрій як сукупності певних професій – цей підхід відбито у концепції «креативного класу», розробленій

американським ученим Р. Флорідою. У рамках теорії, що характеризується, сфера креативних індустрій заснована на професіях або сферах діяльності.

У рамках третього підходу креативні індустрії – це цілісний міський розвиток, що включає концепцію «креативного міста», запропоновану Ч. Ландрі, канадським ученим, міжнародним радником з питань майбутнього міст.

Четвертий підхід розглядає креативні індустрії як важливу частину економічної системи, що складається, на думку британського економіста Е. Скотта, із сукупності працівників, підприємств, установ, інфраструктур, каналів зв'язку та інших активних компонентів.

Сьогодні до складу креативних індустрій включено 35 галузей, представники яких ведуть діяльність як на комерційній, так і некомерційній основі. Варто зазначити, що існуюча класифікація узгоджується з галузями, що належать до креативних індустрій на підставі даних Конференції ООН з торгівлі та розвитку (UNCTAD). Серед зазначених напрямів можна назвати такі: архітектура, образотворче мистецтво, мода, музика, реклама, видавнича справа, мультимедіа, розваги, спорт та ін.

Водночас, віднесення різних галузей до креативних індустрій у різних країнах та міжнародних організаціях створює перешкоди для розробки та формування єдиного механізму застосування креативних індустрій як інструменту державного та регіонального економічного зростання.

Конференція ООН з торгівлі та розвитку (UNCTAD) виділяє найважливіші характеристики, які притаманні результатам діяльності креативних індустрій, а саме:

- необхідність значного внеску людської творчості в ході виробничого процесу;

- утримання інтелектуальної власності, що приписується окремо взятому фахівцю або групі людей, що виробляє товар або послугу [21, с. 3730].

Досліджуючи зміст креативних індустрій, низка вчених удосконалила та запропонувала інший склад компонентів зазначеної галузі діяльності. По-перше, передбачено постійне прагнення галузей, що характеризуються, до генерації нових ідей у процесі досліджень і розробок продуктів і послуг. У цьому аспекті пріоритетну роль відіграє творча діяльність. По-друге, необхідний захист інтелектуальної власності, як результат функціонування суб'єктів креативних індустрій, зважаючи на те, що цей сектор зосереджений на створенні нових та оригінальних цінностей. По-третє, розвиток креативних індустрій передбачає застосування новітніх технологій, що підтримують творчу діяльність.

У свою чергу, вважаємо, що говорити про креативні індустрії лише як окремі галузі не зовсім доречно, оскільки сучасний розвиток цифрових та віртуальних технологій, роботизації та робототехніки, впровадження інноваційних підходів до ведення бізнесу, надання послуг та вироблення продукції з високою часткою індивідуалізму охоплює всі без виключення види економічної діяльності й різниця може бути лише у частці креативної складової у кожній з них.

Для визначення частки креативної складової у різних видах економічної діяльності пропонуємо розглядати такі ознаки креативності:

- продукція/послуги, що виробляються/пропонуються мають унікальний характер, ексклюзивні та мають велику частку ручної праці (так званий Hand Made);

- продукція/послуги, що задовільність ключові уподобання спільні для більшості споживачів (широкий ринок, значна частка ринку);
- продукція/послуги, що пропонують комплексне рішення проблем споживачів, навіть якщо воно виходить за межі традиційної для галузі діяльності (постійний пошук нових бізнес-рішень, розвиток стартапів, нових форм ведення бізнесу, тощо);
- індивідуалізація надання послуг (особливо це простежується у сфері послуг, сервісу, освітній діяльності та туризму);
- використання цифрових інструментів у діяльності (автоматизація, роботизація, інтернет-технології, IT-технології, віртуалізація послуг);
- постійний обмін інформацією та знаннями для генерації нових ідей;
- використання різних механізмів генерування ідей для розвитку (наприклад, механізми заповнення пробілу, переформулювання проблеми, подолання функціональної фіксованості, знаходження аналогу, випадкова рекомбінація відомих елементів).

На думку авторів, перелічені ознаки певною мірою є в кожній сфері економічної діяльності. Тому, не зважаючи на те, що згідно з Розпорядженням Кабінету Міністрів України «Про затвердження видів економічної діяльності, які належать до креативних індустрій» № 265-р від 24.04.2019 р. є певний перелік сфер креативних індустрій, де, окрім загально відомих, включено ще виробництво ювелірних виробів, біжутерії, музичних інструментів, кіно- та відеофільмів, телевізійних програм, ми розширюємо цей перелік на всі види економічної діяльності з урахуванням того, що будь-яка сфера діяльності припускає наявність людини з її потенціалом, знаннями, ідеями, тощо. Отже, від носіїв людського потенціалу безпосередньо залежать можливості подальшого формування та розвитку креативної економіки.

Висновки і перспективи подальших розробок. Отже, розвиток креативної економіки, який наразі відбувається, проходить на основі використання творчого і інтелектуального людського потенціалу. Для підтримання цього потенціалу сучасна економіка інвестує значні кошти у інноваційні технології, розвиток людського потенціалу та капіталу, інфраструктуру, що забезпечує довготривалий економічний розвиток. Креативність в економіці не обмежується технічними винаходами, створенням нових фірм та розробкою нових видів продукції. Модифікуються та покращуються різні процеси та операції, які проходять не тільки в економіці, але й політичній, соціальній та культурній сфері. Креативна економіка вважається оплотом становлення нового суспільства, головною ціллю якого є найбільш повний та всебічний розвиток та використання людського потенціалу.

Подальше вивчення креативного компоненту у різних видах економічної діяльності допоможе виявити напрямки необхідного розвитку в майбутньому, оскільки вважаємо, що роль креативного компоненту буде підвищуватися з роками і не лише у традиційних «креативних індустріях». Про це також згадується у регулярних доповідях ООН та ЮНЕСКО, присвячених креативній економіці. Креативна економіка розглядається як генератор робочих місць, що виконує важливу функцію у підвищенні добробуту суспільства, стимулює самоповагу в окремих людей та сприяє покращенню якості життя в цілому. Таким чином, креативна економіка – це фактор інклюзивного та сталого розвитку суспільства в цілому.

Література

1. Baker D., Jayadev A., Stiglitz J. *Innovation, intellectual property, and development: A better set of approaches for the 21st century*. July, 2017. URL: <http://cepr.net/images/stories/reports/baker-jayadev-stiglitz-innovation-ip-development-2017-07> (access date: 04.10.2021).
2. Давимука С. А., Федулова Л. І. *Креативний сектор економіки : досвід та напрями розбудови* : монографія. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України». Львів, 2017. 528 с.
3. Ушкаренко Ю. В., Чмут А. В., Синякова К. М. Креативна економіка : сутність поняття та значення для України в умовах європейської інтеграції. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 18. С. 67–72.
4. *Creative Economy Programme / UNCTAD* : website. URL: <https://unctad.org/topic/trade-analysis/creative-economy-programme#:~:text=The%20UNCTAD%20Creative%20Economy%20Programme,intellectual%20property%2C%20ideas%20and%20imagination> (access date: 07.10.2021).
5. Покуліна А. А., Євсєєв А. С. Інноваційна та креативна економіка як умова модернізації національного господарства України. *Економіка та управління національним господарством*. 2018. Вип. 16. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/16_ukr/30.pdf (дата звернення: 11.10.2021).
6. Чорна М. В., Бредіхін В. М. Місце креативної економіки в системі відтворення сучасних потреб суспільства. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2016. Вип. 2 (24). С. 60–74.
7. Каменских М. А. Теоретико-методические подходы к понятию «креативная экономика» и оценка уровня развития креативной экономики США и России. *Экономический анализ : теория и практика*. 2013. № 20 (323). С. 16–20.
8. Хокинс Д. *Креативная экономика : как превратить идеи в деньги*. Москва : Классика XXI, 2011. 256 с.
9. Степанов А. А., Савина М. В. Креативная экономика : сущность и проблемы развития. *Управление экономическими системами*. 2013. № 12 (60). С. 104. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/kreativnaya-ekonomika-suschnost-i-problemy-razvitiya/viewer> (дата обращения: 12.10.2021).
10. Самійленко Г. Креативна економіка : теоретичні засади та особливості її функціонування в умовах становлення нової економіки. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2020. № 2 (22). С. 31–42.
11. Florida R. *The rise of the Creative Class : And How It's Transforming Work, Leasure, Community and Everyday Life*. New York : Basic, 2002. 464 p.
12. Дубина И. Н. К вопросу о соотношении понятий «Креативная экономика», «Инновационная экономика» и «Экономика знаний». *Креативная экономика*. 2009. № 6. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/k-voprosu-o-sootnoshenii-ponyatiy-kreativnaya-ekonomika-innovatsionnaya-ekonomika-i-ekonomika-znaniy/viewer> (дата обращения: 12.10.2021).
13. Клоудова Й. Влияние развития креативной экономики на экономически отсталые регионы. *Журнал новой экономической ассоциации*. 2010. № 5. С. 110–125.
14. Сотнікова Ю. В. Креативна економіка в Україні : реальність чи перспектива? *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки*. 2016. Вип. 3. С. 178–189.
15. Локалов А. А. Инновационная экономика и новая экономика: соотношение процессов и понятий. *Вестник Саратовского государственного социально-экономического университета*. 2013. № 1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/innovatsionnaya-ekonomika-i-povaya-ekonomika-sootnoshenie-protsessov-i-ponyatiy/viewer> (дата обращения: 13.10.2021).
16. Кривцова М. С. Методологічні особливості капіталізації людського капіталу в економіці. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2017. № 1 (123). С. 74–77.

17. Слово в словнику. Знання – це Поняття, категорії і структура знань. URL: <http://poradu.pp.ua/nauka/50680-znannya-ce-ponyattya-kategoriyi-struktura-znan.html> (дата звернення: 14.10.2021).
18. Енциклопедія сучасної України. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=21094 (дата звернення: 14.10.2021).
19. Словник української мови : в 11 т. Т. 2. 1971. URL: <http://sum.in.ua/p/2/382/1> (дата звернення: 15.10.2021).
20. Великий тлумачний словник сучасної української мови / за ред. В. Т. Бусел. Київ, Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.
21. Морданов М. А. Креативные индустрии как драйвер экономического роста. *Креативная экономика*. 2021. Т. 15. № 10. С. 3725–3740.

References

1. Baker, D., Jayadev, A., Stiglitz, J. (2017). *Innovation, intellectual property, and development: A better set of approaches for the 21st century*, July, 2017. Retrieved from: <http://cepr.net/images/stories/reports/baker-jayadev-stiglitz-innovation-ip-development-2017-07>.
2. Davymuka, S. A., Fedulova, L. I. (2017). *Creative sector of the economy: experience and directions of development*: monograph [Kreatyvnyi sektor ekonomiky: dosvid ta napriamy rozbudovy: monohrafiia], DU «Instytut rehionalnykh doslidzhen imeni M. I. Dolishnoho NAN Ukrainy», Lviv, 528 s. [in Ukrainian]
3. Ushkarenko, Yu. V., Chmut, A. V., Sinyakova, K. M. (2018). Creative economy: the essence of the concept and significance for Ukraine in terms of European integration [Kreatyvna ekonomika: sutnist poniattia ta znachennia dlia Ukrainy v umovakh yevropeiskoi intehtratsii], *Ekonomika i suspilstvo*, Vyp. 18, s. 67–72 [in Ukrainian]
4. *Creative Economy Programme*. UNCTAD: website. Retrieved from: <https://unctad.org/topic/trade-analysis/creative-economy-programme#:~:text=The%20UNCTAD%20Creative%20Economy%20Programme,intellectual%20property%2C%20ideas%20and%20imagination>.
5. Pokulina, A. A., Yevseiev, A. S. (2018). Innovative and creative economy as a condition for modernization of the national economy of Ukraine [Innovatsiina ta kreatyvna ekonomika yak umova modernizatsii natsionalnoho hospodarstva Ukrainy], *Ekonomika ta upravlinnia natsionalnym hospodarstvom*, Vyp. 16. Retrieved from: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/16_ukr/30.pdf [in Ukrainian]
6. Chorna, M. V., Bredikhin, V. M. (2016). The place of creative economy in the system of reproduction of modern needs of society [Mistse kreatyvnoi ekonomiky v systemi vidtvorennia suchasnykh potreb suspilstva], *Ekonomichna stratehiia i perspektyvy rozvytku sfery torhivli ta posluh*, Vyp. 2 (24), s. 60–74 [in Ukrainian]
7. Kamenskikh, M. A. (2013). Theoretical and methodological approaches to the concept of «creative economy» and assessment of the development level of creative economy in the USA and Russia [Teoretiko-metodicheskie podkhody k ponyatiyu «kreativnaya ekonomika» i otsenka urovnya razvitiya kreativnoy ekonomiki SSHA i Rossii], *Ekonomicheskii analiz: teoriya i praktika*, No. 20 (323), s. 16–20 [in Russian]
8. Howkins, J. (2011). *The Creative Economy: How People Make Money From Ideas* [Kreativnaya ekonomika: kak prevratit idei v dengi], *Klassika XXI*, Moskva, 256 s. [in Russian]
9. Stepanov, A. A., Savina, M. V. (2013). Creative economy: the essence and problems of development [Kreativnaya ekonomika: sushchnost i problemy razvitiya], *Upravlenie ekonomicheskimi sistemami*, No. 12 (60), s. 104. Retrieved from: <https://cyberleninka.ru/article/n/kreativnaya-ekonomika-sushchnost-i-problemy-razvitiya/viewer> [in Russian]
10. Samylenko, G. (2020). Creative economy: theoretical principles and features of its functioning in the conditions of a new economy formation [Kreatyvna ekonomika: teoretychni zasady ta osoblyvosti yii funktsionuvannia v umovakh stanovlennia novoi ekonomiky], *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia*, No. 2 (22), s. 31–42 [in Ukrainian]

11. Florida, R. (2002). *The rise of the Creative Class: And How It's Transforming Work, Leasure, Community and Everyday Life*, Basic, New York, 464 p.
12. Dubina, I. N. (2009). On the question of the relationship between the concepts of «Creative Economy», «Innovation Economy» and «Economy of Knowledge» [K voprosu o sootnoshenii ponyatiin «Kreativnaya ekonomika», «Innovatsionnaya ekonomika» i «Ekonomika znaniy»], *Kreativnaya ekonomika*, No. 6. Retrieved from: <https://cyberleninka.ru/article/n/k-voprosu-o-sootnoshenii-ponyatiy-kreativnaya-ekonomika-innovatsionnaya-ekonomika-i-ekonomika-znaniy/viewer> [in Russian]
13. Kludova, Y. (2010). The impact of a creative economy development on economically backward regions [Vliyanie razvitiya kreativnoy ekonomiki na ekonomicheski otstalye regiony], *Zhurnal novoy ekonomicheskoy assotsiatsii*, No. 5, s. 110–125 [in Russian]
14. Sotnikova, Yu. V. (2016). Creative economy in Ukraine: reality or perspective? [Kreatyvna ekonomika v Ukraini: realnist chy perspektyva?], *Visnyk Natsionalnoho universytetu vodnoho hospodarstva ta pryrodokorystuvannia*, Ekonomichni nauky, Vyp. 3, s. 178–189 [in Ukrainian]
15. Lokalov, A. A. (2013). Innovative economy and new economy: correlation of processes and concepts [Innovatsionnaya ekonomika i novaya ekonomika: sootnoshenie protsessov i ponyatiy], *Vestnik Saratovskogo gosudarstvennogo sotsialno-ekonomicheskogo universiteta*, No. 1. Retrieved from: <https://cyberleninka.ru/article/n/innovatsionnaya-ekonomika-i-novaya-ekonomika-sootnoshenie-protsessov-i-ponyatiy/viewer> [in Russian]
16. Kryvtsova, M. S. (2017). Methodological features of human capital capitalization in the economy [Metodolohichni osoblyvosti kapitalizatsii liudskoho kapitalu v ekonomitsi], *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy*, No. 1 (123), s. 74–77 [in Ukrainian]
17. *The word in the dictionary. Knowledge is the concept, categories and structure of knowledge* [Slovo v slovnyku. Znannia – tse Poniattia, katehorii i struktura znan]. Retrieved from: <http://poradu.pp.ua/nauka/50680-znannya-ce-ponyattya-kategoryi-struktura-znan.html> [in Ukrainian]
18. *Encyclopedia of modern Ukraine* [Entsyklopediia suchasnoi Ukrainy]. Retrieved from: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=21094 [in Ukrainian]
19. *Dictionary of the Ukrainian language: in 11 volumes (1971)* [Slovnyk ukrainskoi movy: v 11 tomakh], T. 2. Retrieved from: <http://sum.in.ua/p/2/382/1> [in Ukrainian]
20. *Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language* (2005). Ed. by V. T. Busel [Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy; za red. V. T. Busel], Perun, Kyiv, Irpin, 1728 s. [in Ukrainian]
21. Mordanov, M. A. (2021). Creative industries as a driver of economic growth [Kreativnye industrii kak drayver ekonomicheskogo rosta], *Kreativnaya ekonomika*, T. 15, No. 10, s. 3725–3740 [in Russian]